

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. д-р Софка Георгиева Матеева,

НБУ, Департамент „Право”, член на Научното жури, назначено със
Заповед № РД-09-157/27.12.2019 на Директора на ИДП-БАН

за присъждане на образователната и научна степен „доктор” на
Станимир Пенчев Трифонов, задочен докторант в Института за държавата
и правото – БАН в професионално направление 3.6.Право, докторска
програма „Правна социология.Правна информатика” на тема:

ПРАВНО-СОЦИОЛОГИЧЕСКИ ПАРАМЕТРИ И ЕМПИРИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА СЪДЕБНО-ИЗПЪЛНИТЕЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО ПО ГПК

1.Общо описание и съдържателен анализ на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд е успешен опит да се направи както съдържателна историческа справка за развитието на съдебното изпълнение в България от Освобождението през 1878 г. до наши дни, така също и сравнително-правен анализ на съдебното изпълнение в Република България и други държави и което е най-важно – правно-социологически анализ на законодателството, свързано със съдебното изпълнение и изпълнителното производство. По своята същност гражданският процес трябва да се разглежда не само като един от най-трудните елементи в разбирането на правната система, но и като един от елементите, които имат непосредствена връзка с почти всеки член на съвременното общество. Независимо от социалната или индивидуалната си активност, всеки член на обществото става част от правни действия, които гарантират основните му жизнени потребности, а именно сделки, встъпване в собственост или нейната загуба, взаимоотношения с различни институции и лица, предоставящи стоки или услуги. Всичко това определя **актуалността** на дисертационния труд, чиято **значимост** се свързва и с въвеждането на смесена система на съдебно изпълнение по ГПК чрез приемането на Закона за частните съдебни изпълнители (ЗЧСИ) през 2005 г., както и с увеличаването на обема на изпълнителните дела, поради световната финансова криза и отражението ѝ върху социалната сфера.

Темата на дисертационния труд предполага неговата **основна цел, а именно** – разкриването на правно-социологическите аспекти на съвременното състояние и перспективите за развитие на института на принудителното изпълнение в гражданския процес на Република България. Тази цел, според дисертанта, не може да се разглежда като чисто приложна, а като цел, даваща възможност получената информация да се приложи и към други области на правната наука.

Предмет на изследването е степента на правна и социална хармоничност на интеграцията на материята по принудителното изпълнение в гражданския процес в съществуващата **социална** реалност, както и в националната **правна** система. Степента на хармоничност на интегративния процес дава възможност да се направи преценка за степента, в която процесът на принудително изпълнение се разглежда от гражданите като естествен юридически процес, имащ не само правни, но и социални основания.

Формулираната цел намира своето отражение в задачите, които си поставя дисертационният труд, а именно:

- Представяне на историческия генезис на института на принудителното изпълнение в българския граждански процес;
- Определяне на значението на принудителното изпълнение в гражданския и търговския оборот, както и неговото значение за пълноценното функциониране на правната система;
- Представяне на емпирична информация за възприемането на съществуващата система на съдебното изпълнение в гражданския процес от населението, както и от юридическата общност на България;
- Очертаване на основните социални и правни девиации, които имат място в практическото приложение на материята, свързана със съдебното изпълнение в гражданския процес;
- Анализ на международния опит, свързан с осъществяването на принудителното изпълнение в гражданския процес;
- Очертаване на възможностите за промени, свързани с по-хармоничното възприемане от обществото на процедурите на принудителното изпълнение в гражданския процес и повишаване степента на ефективност на изпълнителното производство.

Обект на изследването в дисертационния труд е социалното и правното отражение на действащата уредба на принудителното

изпълнение в гражданския процес в градовете София, Русе и Ямбол към края на 2018 година.

Структурата на дисертационния труд следва логиката на развитие на темата.

Уводът е кратко представяне на различните гледни точки и концепции в изследване на съществуващия смесен вид на съдебното изпълнение, както и факторите, водещи до възможността от извършване на неправомерни действия от съдебните изпълнители.

В **Глава първа** е проследено историческото развитие на съдебното изпълнение от приемането на Закона за гражданското съдопроизводство до приемането и действието на ГПК от 2008 г. Разгледани са и социалните аспекти на изпълнителното производство. Анализирани са формите на социална девиация, които са обект на прилагане от института за принудително изпълнение. По отношение на класификацията на социалните девиантни форми на поведение са приети три основни категории. Към първата група се отнасят онези форми на социална девиация, ограничаването на които е възможно единствено или главно чрез прилагане на различните видове юридическа отговорност и най-вече наказателната. Към втората група се отнасят онези форми на социална девиация, ограничаването на които е възможно чрез прилагането както на правни методи на въздействие (юридическа отговорност), така и на алтернативни методи за въздействие, което на практика предизвиква периодична смяна на отношението на самия законодател. Към третата група се отнасят онези форми на социална девиация, ограничаването на които е възможно чрез прилагането на нетрадиционни (правни и извънправни) методи на въздействие, чиято ефективност следва емпирично да бъде доказана.

Във **втората глава** за разгледани методиката и методологията на осъществяването ЕПСИ. Определени са целите, задачите, предметът, обектът на изследване и извадката на изследването. Чрез системата от открити въпроси е дадена възможност за мониторинг на мнението на респондентите по отношение на конкретните стъпки, които следва да се предприемат по посока на корекция на законодателството, както и на социалната интеграция на правните механизми в социалната структура на обществото. Данните от проведеното емпирично правно-социологическо изследване представят необходимата информация за реалното състояние

на института на принудителното изпълнение в гражданския процес, както и неговото социално възприятие от населението на страната. Извадката, която е използвана в изследването не дава основание то да се счита за представително за страната като цяло, но дава възможност да се направят оптимални изводи за възприемането на този правен институт, както и за мнението на професионалната общност за неговата ефективност.

В *Глава трета* са направени обобщения на основата на предходните две части на дисертационния труд, а също така е изразено мнението на автора относно това кой от вариантите за развитието на системата на принудителното изпълнение би бил най-подходящ в конкретните социални условия. Тъй като правно-социологическият подход, към който се придържа авторът, предполага, че законодателната база следва да отговаря на особеностите и традициите на обществото, в което тя е приложена, на първо място е направен анализ на възможностите за преодоляване на социалните девиации, които са породени от отделни елементи на съществуващата нормативна уредба на принудителното изпълнение в РБългария. Съществено внимание в третата глава е отделено и на системната интеграция на института на принудителното изпълнение в цялостната правна система на страната, както и ролята на отделни участници в процеса, тяхното място и роля според виждането на автора.

В *Заключението* е представено виждането за промяна на законодателната система и по-специално дадено е обосноваване на предлагания от автора новативен Изпълнителен кодекс. Последният трябва да обедини и унифицира правната материя в областта на принудителното изпълнение, както и да предостави необходимата правна защита на всички участници в изпълнителния граждански процес. От данните на представеното изследване, както и от мнението на гражданите, изразявано нееднократно в медиите и в процеса на работа става ясно, че съществуващата правна уредба се нуждае от сериозен правно-социологически анализ и процес на промяна, който да направи съдебното изпълнение както по-ефективно от гледна точка на поставените социални цели, така и по-добре възприемано от страна на гражданите.

2. Обща оценка на научните достойнства и приноси на дисертационния труд

Представеният дисертационен труд съдържа редица съществени научни и научно-приложни резултати и оригинални **научни приноси**.

Налице е съчетаване на теория, нормативна уредба и емпиричен материал и прилагане на комплексен интердисциплинарен анализ с цел изясняване на въпроса относно съдебното изпълнение.

1. Научната новост на дисертационния труд се състои в изследването на актуалните проблеми на социалната приемливост на съществуващия модел за принудително съдебно изпълнение в гражданския процес.

2. В частност, научната новост на изследването се състои в системния и всеотраслов анализ на проблема, което до сега не е правено в нашата научна литература.

3. Като научна новост може да се разглежда и интегративният подход при предлаганите решения на съществуващите проблеми в областта на принудителното изпълнение.

4. С научен принос е демонстрираната възможност използваните в рамките на изследването методики да могат да бъдат прилагани при мониторинг на социалното възприемане не само на нормативната уредба на принудителното изпълнение, но и на други елементи от гражданския процес, които имат също така голямо социално значение.

5. На основата на разработения на конкретното ЕПСИ може да се предложи модел за дългосрочно изучаване на промяната на мнението на гражданите относно прилаганите модели на принудително изпълнение в гражданския процес.

3. Критични бележки

Към дисертационния труд могат да бъдат отправени някои критични бележки, отнасящи се най-вече до забелязани повторения и редакционни несъвършенства. Такива са открити на с. 49, 129, 135 и др. Като препоръка може да се изтъкне необходимостта от по-задълбочено разглеждане на особено актуалния след присъединяването на РБългария към ЕС проблем за правното регулиране на правната принуда в контекста на концепцията за Rule of Law, доколкото съдебно-изпълнителната дейност е пряко нейно отражение в общественото и груповото правосъзнание, а то е определящ компонент на поведение в правната сфера.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Станимир Трифонов е изключително богато, дълбоко по съдържание, критичен анализ и емпирични изводи

изследване, съдържащо редица научни и научноприложни резултати, които са оригинален и значителен принос в науката. Дисертационният труд, съгласно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в РБългария показва, че кандидатът има задълбочени теоретични знания по съответната специалност и доказани способности за самостоятелни научни изследвания. Трудът притежава необходимите качества и научни достойнства на докторска дисертация за придобиване на образователната и научна степен „доктор”. Резултатите от изложения в рецензията анализ на научноизследователската дейност на кандидата показват, че са изпълнени изискванията на разпоредбите на ЗРАСРБ, както и на ППЗРАСРБ за присъждане на образователна и научна степен „доктор“.

Направените констатации са основание да предложи на членовете на Научното жури да присъдят на Станимир Трифонов образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.6. Право (Правна социология.Правна информатика).

София,

10.02.2020 г.

Рецензент:

(Проф. д-р Софка Матеева)